

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 3. De obligatione parentum erga filios,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

SECTIO PRIOR.

De obligatione parentum ad sustentationem filiorum.

gravi necessitate constituto. Probatur: quia parens non potest esse de eo rationabiliter inuitus: cum & ipsemet idem facere teneatur, per communem doctrinam de elemosyna.

Sexum est, non peccare filium etiam adhuc constitutum in patris potestate, accipiendo ex bonis suis castrensis, aut quasi castrensis, seu quæ acquisiuit occasione militiæ, vel officij publici, aut beneficij Ecclesiastici. Hoc patet, quia talia bona non pertinent ad patrem, sed ad solum filium: qui proinde respectu eorum sit quasi paterfamilias ex communidoctrina, de qua Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 142. Quod notandum est à Confessariis ne facile cogant ad restitutionem filium cuius pater percipit fructus beneficij, quod habet, Ecclesiastici.

Septimum est, filium gerentem negotia patris posse (deductis expensis quas pater ipse facit in illo alendo) pro suo labore & industria, tantundem accipere quantum in mercedem daretur extraneo: nisi ille intendat facere gratis; aut teneatur facere ad alimentum patri exhibendum. Hæc est Nauarri doctrina in cit. cap. 17. num. 144. fundata in naturali æquitate, quæ dicitur, ut laborans iustum stipendium accipiat. Quamquam ad id necessarium est, ut filius expresse vel tacite ostendat se velle lucrari. Nam qui gerens alterius negotium querit mercedem, debet id illi explicare: quia forte dare nõ vult; nec ea ratione, sed alia, rebus suis consulere. De quo si nihil constare possit; nec filius ob reuerentiam paternam audeat parentem interrogare, sufficere ei potest, quod patris ipse non possit iure, tale quid ægre ferre. Quod si probabiliter constaret, parentem id ipsum negotium alioqui gesturum esse per seipsum aut per alium qui gereret gratis, vel mercede minore, tunc non esset locus tali compensationi laborum: ut nec si illi essent sub eundi ad subueniendum parenti constituto in necessitate: quia etiam obsequium debitum ex charitate ac gratis exhibendum.

Adverte obiter quod cum talis merces non numeretur inter bona filiorum quæ castrensis, aut quasi castrensis dicuntur: sed aliorum quæ vocantur aduenticia: illius usus fructum non competere filio ante emancipationem suam, aut mortem patris, ad quem spectat usus fructus bonorum eius generis, ex lege Non solum, & ex lege Cum oportet, C. De bonis quæ liberis in potestate constitutis acquiruntur. De quo Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 143.

CAPVT III.

De obligatione parentum erga filios.

SVMMARIVM.

- 29 Obligatio parentum alendi filios etiam spurios.
- 30 Causæ excusantes ab eadem obligatione.
- 31 Quod talis obligatio non tangat ex æquo patrem & matrem, & in quo sit diversitas.
- 32 Obligatio alendi filios locum habet non tantum quoad legitimos, sed etiam quoad spurios.
- 33 Explicatio dubij, an mater teneatur filium lactare proprio lacte.
- 34 Patri incumbit obligatio dotandi filiam.
- 35 Parentes tenentur mediocrem diligentiam adhibere in comparandis temporalibus bonis pro filijs. Et quando per hos accepta mutuo, illi non teneantur restituere.
- 36 Parentes tenentur filiam constituere heredem.
- 37 Causæ ob quas pater potest exheredare filium.
- 38 Quædam circa easdem causas notanda.
- 39 Quomodo ea non sufficiant ad negandum filio alimenta quibus indiget simpliciter.
- 40 Documenta aliquot de parentum obligatione alendi filios.
- 41 Obligatio parentum ad bonam educationem filiorum.
- 42 Quomodo illi hos castigare possint, & quæ debeant circa eosdem curare.
- 43 Quid sit iudicandum de expensis quas parentes faciunt alendo filium in scholis.

MULTA quidem sunt ad quæ parentes erga filios seu filias tenentur ut colligere est ex iis que tradit D. Anton. 1. par. tit. 14. cap. 4. §. 6. sed ad duo fere omnia reducitur: quorum alterum est debita vitæ sustentatio; alterum bona educatio prout attigit Caiet. in verbo Adulterium, in fin.

Valery Par. 111. Tom. 2.

Quod ad prius attinet, parentes teneri filios suos alere, habetur ex lege 1. 2. & 3. Cod. De alendis liberis, & ex lege, Nec filium, Cod. De patria potestate; estque hæc obligatio naturalis prout communem omnium sententiam esse habet Azor in 2. par. sue summa lib. 2. cap. 4. quest. 1. Et patet ex eo, quod oritur ex ipsa nature propensione, quæ communis est homini cū belluis: siquidem feræ etiam quantumcumque alioqui lævæ & immanes, nutriunt proles suas. Quapropter parentes mortaliter delinquerent qui filijs notabiliter desissent in necessariis alimentis absque causa rationabili, prout habet Nauar. in Enchir. cap. 14. nu. 17. Et probatur efficaciter ex cap. Si quis reliquerit, dist. 30. in quo anathema talibus dicitur. Id quod locum habet etiam quoad filios spurios, ut in verbo Alimenta tradunt Syluest. & Tabienfi. ille quest. 1. & hic nu. 5. & late Couar. in Epitome 4. Decretal. par. 2. cap. 8. §. 6. quibus Azor aliis adhuc citatis, assentitur in seq. quest. 7. Neque quoad hoc faciendam esse distinctionem inter filios illegitimos ante usum rationis vel post eundem, probatur ex cap. Cum haberet, De eo qui duxit in matrimonium in fine: ubi aperte statuitur talibus, necessaria subministranda esse à patre, secundum quod facultates ei suppentur.

Dixi, absque rationabili causa: quia ex eiusmodi causa excusarentur parentes: ut si non haberent in bonis, ex quo id præstare possunt prout loco cit. Nauar. & Sotus in 4. dist. 41. quest. unica, art. 2. ac Sylu. verbo Filij, quest. 21. & Tabiena verb. Alimentum, nu. 7. tangunt. Item si filius habeat aliunde matrimonium, aut artem vnde seipsum alere possit, prout ex lege Si quis à liberis, §. Si filius, ff. de liberis agnoscend. tradit multis aliis citatis Couar. in memorato §. 6. num. 9. Addens id intelligi, dummodo non sit dedecus filio talem artem exercere: quod idem addit Sylu. in ead. quest. 21.

Censendi sunt quoque parentes similiter excusari, cum etiam diuites sint, filium tamen alere non possint sine vitæ propria periculo: que est expressa sententia Soti loco cit. videntis exemplum de matre que filium suscepit ex adulterio. Vnde licet alias parentes mortaliter peccent exponendo filios suos alendos in hospitalibus, vel in aliis similibus domibus (nec enim obligationi quam habent illos alendi, debent ea ratione satisfacere, iuxta Nauar. in cit. num. 17. & alios quos Couar. refert & sequitur in cod. num. 9.) tamen in euentu nullum peccatum foret exponere filium alendum eiusmodi locis: non fecus ac licite id ipsum facerent parentes, quando extrema aut valde graui necessitate premerentur. Attamen debent tempus, locum, aliasque circumstantias obseruare, ut filij sui institutionem possint curare. Atque si pater aut mater indigens non sit, debet pro expensis illius satisfacere hospitali, prout notat Caiet. in verbo Adulterium, & in eodem verbo Syluest. q. 5. Armil. §. 8. Tabiena num. 6. post D. Anton. 2. par. tit. 2. cap. 7. circa fin.

Excusantur adhuc parentes ab alendis filiis ex aliis causis: ut intelligere est ex Panorm. ad cit. cap. Cum haberet, & ex Sylu. in verbo Filij, q. 21. & Tabiena verbo Alimentum, n. 7. De quibus illud in vniuersum constat, quod ex quibus causis licitum est patri filium exheredare, licitum quoque sit eidem alimenta denegare. Id quod pluribus aliis in eandem sententiam citatis tradit Couar. in cit. §. 6. num. 17. Quæ vero sint hæc causa paulo post dicemus.

Si quæras, An prædicta obligatio alendi filios tangat parentes ipsos ex æquo. Respondetur negatiue. Ad matrem enim spectat, filio usque ad primum triennium subministrare necessaria, ut habetur ex lege Nec filium, Cod. De patria potestate: traduntque Syl. in verbo Alimentum quest. 2. Tab. eod. verbo quest. 4. Nauar. in Enchir. cap. 14. nu. 17. & Couar. in eod. §. 6. nu. 13. Ad patrem vero secundum eosdem, deinceps pertinet præfata subministratio. Quod si fiat diuortium inter parentes, iudex qui illud facit, statuere debet à quonam ali debeant filij, prout tradit Syluest. in verbo Filij, q. 21. De qua re pluribus tractat Thom. Sanchez lib. 10. De matrimonio, dist. 20. Cæterum si contingat matrem non posse per illud triennium alere filium, ad patrem id pertinebit; sicut & ad matrem pertinebit, etiam post triennium, eundem alere si

ipſa ſit diues, & pater ſit pauper, vt tradunt Sylueſt. & Taberna-
nal. c. 1. & ex Panorm. ad cap. ſin. De conuerſione infidelium,
Covar. in cit. num. 13. annotat.

32. Hæc autem locum habere etiam quoad filios illegitimos
ſatis probabile eſt. Quod enim Panorm. ad cap. Cum haberet,
De eo qui duxit in matrimonium, contendit onus alendi filios
illegitimos pariter patri & matri incumbere, nulla conſtitu-
ta ætatis differentia; pro dubio incertoq; habendum eſſe iu-
dicat Covar. in fine eiusdem nu. 13. Iudicari quoq; ſufficienti
fundamento hæud niti, quod habet Sotus in 4. diſt. 41. quaſt.
vnicæ. art. 4. concl. 2. patrem etiam ſi matrimonio ſolucus eſſet,
non teneri de rigore iuris filium ſpurium agere, quia non
tenetur credere ſuum eſſe: neque ſi credat, aut ille, alendi cura
ipſi incumbit, ſed matri ſi poteſt. cuius eſt certus filius: quod
ſi ipſa non poſſit, ille ex quadam miſericordia debeat eundem
filium educare. Quæ ratio propterea non videtur ſufficiens,
quod nimis multum probet: nimirum de iure patrem ſpurij
ad nihil amplius quoad eum teneri, quam alium quemcum-
que qui non eſt pater.

33. Si petas: An mater (ſi quidem ad illam ſpectat in primo
triennio filium nutrire, vt dictum eſt) teneatur proprio lacte
filium ipſum lactare. Reſpondetur non teneri ſub mortali,
etiam ſi non habeat iuſtam excuſationem; x Nauar. in Enchir.
cap. 14. num. 17. Et ratio eſt: quia in eo charitas vel pietas de-
bita non læditur grauiter, cum is non afficiatur graui damno.
Quod tamen intelligendum eſt dummodo prouideatur illi
de bona nutrice, quæ ſcilicet habeat lac, nec inſeſta ſit mor-
bo, quo poſſit infantem inſicere, vt attigit Nauar. & expreſ-
ſe Covar. in eod. num. 13. Attamen dubium non eſt quin opti-
mum conſilium ſit, vt matres per ſe ipſas lactent filios ſuos:
neque id vel Regiſis dedecus eſſe ex Pauorino apud Gel-
lium, Macrobio, Plutarcho ac D. Auguſt. Covar. ibid. ad-
fert. Et ratio confirmat, quia debent filijs hoc amoris li-
gnum exhibere, præſertim cum ab ipſis mores cum lacte
quodammodo hauriantur (in quam ſententiam plura Azor
in ſupra citato cap. 4. q. 5.) ita vt merito matres, niſi rationabi-
lis cauſa eas excuſet videantur in hoc venialiter peccare ex
Nauar. & Covar. locis cit. Cuiusmodi cauſa eſt (vt ex iſdem
& alijs habet Azor in præced. quaſt. 3.) aut quod mater ipſa ad-
eo debilis ſit, vt ſine vitæ diſpendio non poſſit præbere lac fi-
lij; aut adeo pauper ſit, vt compellatur victum aliunde quæ-
rere, neque id poſſit lactando filium; aut quod propter re-
ceptum patriæ morem ignominioſum ſit tali fornicæ pro-
prio lacte filium nutrire.

48. Addendum eſt hoc loco ad ſuperiora: obligationem in-
cumbere patri dotandi filiam quæ vult nubere. Id quod, ex
Nauar. in memorato num. 17. ver. 3. & Covar. in cit. §. 6. n. 11. alijs,
multis quorum ipſi meminere, locum habet etiam reſpectu
filij ſpurij. Adde quoque ex probabiliori ſententia locum
habere reſpectu filij, quæ inuitis parentibus nupſit. Id quod
latius tractatum videri poteſt apud Thom. Sanchez in lib. 4.
De matrimonio diſput. 25. & 26.

35. Addendum eſt præterea parentes debere mediocrem ſal-
tem diligentiam adhibere in comparandis temporalib. bo-
nis pro filijs, iuxta illud poſter. ad Corinth. 12. Non enim
debent filij theſaurizare parentibus, ſed parentes filijs. Dixi
autem mediocrem diligentiam: quia obligare ad ſummam
adhibendam, eſſet nimis durum. Neque ex verbo theſauri-
zandi colligas, patrem teneri ditare filium, & eleuare ſupra
ſuum ſtatum: ſed ſolum in longinquum (quod ipſum the-
ſaurizandi verbum importat, vt attigit D. Thom. 2. 2. quaſt.
101. art. 2. ad 2.) relinquere ei hæreditatem ſufficientem ad
conditionem ſui ſtatus; vel ſaltem eum ita promouere, vt poſ-
ſit ſibi de rebus, iuxta ſtatum ſuum ſibi neceſſarijs prouide-
re: ſive laborando, ſive arma tractando, ſive etiam munus a-
liquoſ litterarij exercendo.

36. Addendum eſt adhuc patrem non teneri ad reſtitutio-
nem pecuniæ quam abſque ipſius conſenſu filius in patria
pot. ſtate adhuc conſtitutus, mutuum accepit. Nam per leg.
1. ff. De S. C. Macedoniano, tale mutuum non inducit, poſt
mortem etiam patris, obligationem ad reſtitutionem. Quæ
lex ex communi Doctorum ſententia prout cum Molina
notat Leſſius lib. 2. de iuſt. & iur. cap. 20. nu. 8. locum habet in
conſcientia: vt pote quæ legi naturali admodum congruen-
ter, talem pœnam imponit, vt omnis occaſio machina-

tionis præuæ contra parentes filijs præſcindatur.

Aliquot tamen excipiuntur caſus in quibus facienda eſt
talis reſtitutio. Primus eſt, ſi filius habeat bona caſtrenſia,
aut quaſi caſtrenſia. Secundus, ſi publice putabatur ſui iu-
ris. Tertius ſi aliud accepit quam pecuniam de qua tantum
lex loquitur, niſi id fecerit vt inde conſlaret pecuniam.
Quartus, ſi pecunia accepta verſa ſit in vtilitatem patris.
Quintus, pater ſecundum rectam rationem debuiffet ſup-
peditare illam filio, tanquam ei neceſſariam ad ſuam ſuſten-
tationem. Aduerte vero, quod ſi filius iurauerit ſe ſolutu-
rum: quia iuramentum in alterius fauorem factum ſeruand-
um eſt cum poteſt ſine peccato, is debeat ſoluere cum pri-
mum poteſt commode, niſi obtineat à Præſato talis iu-
ramenti relaxationem, quæ dari poteſt, eo quod illud ad-
poſitum fuerit in fraudem legis quæ inde facile reddetur
inutilis.

Addendum eſt, ad extremum quod parentes debeant fi-
lios inſtituere hæredes ex Nouella 115. Iuſtiniani, in Authen-
tica, Vt cum, De appellationibus. §. Aliud quoque capitulum;
ita vt eoſ exheredantes ſine cauſa non excuſentur à mortali,
tanquam notabile iniuriam inferentes. Cauſa vero ob
quæ iuſte poteſt filius exheredari, referuntur in proxime
cit. §. & tractantur à Covar. ad cap. Raynucius, De teſtam. in
prin. nu. 8. & aliquot ſequentibus. Item quæ à Sylueſt. in verb.
Hæreditas 2. & paſſim ab alijs Summularijs in eodem verbo
illas, gloſſa. vt ad cap. Quint. uallus, De iurcurando, his ver-
bis expreſſas habet:

Bis ſeptem cauſis exheredes ſi ius eſt:

Si patrem ſeriat, ſi maledicat ei.

Carcere deſertum ſi negligit, ac ſur oſum,

Criminis accuſet vel patet inſidias,

Si dederit graua illi damna, nec hoſte redemit

T ſtari prohibet, vel dat arena locum.

Si prauos ſequitur, vel genitoris amicam.

Non orrthodoxus; ſilia quando coit.

37. Quorum verſum ſenſus eſt primam dictarum cauſarum eſ-
ſe, ſi filius percutit patrem; quæ intelligenda eſt ex Covar.
cum exceptione, niſi percutat deſcendendo iuſte ſeipſum,
aut patria. Secundam, ſi grauem ei intulerit iniuriam, de
qua re iudicare ſpectat ad iudicem coram quo lis tractatur.
Tertiam, ſi parentem captum, de carcere noluerit cum poſ-
ſet, educere fideiubendo pro eo. Quartam, ſi non ſuccur-
rat patri furioſo. Quintam, ſi accuſet patrem in cauſa cri-
minali, niſi ſit de hæreſi, vel de crimine læſæ maiestatis pro-
ut in præced. nu. 25. Idemque eſt (vt alijs citatis habet Covar.
num. 11.) ſi quis ſponte, nec coactus, teſtis fuerit aut Aduo-
catus contra patrem in eodem crimine. Sextam, ſi vita pa-
rentum fuerit in ſidiatu veneno, aut alia quauis arte. Septi-
mam, ſi parentes ex dilapidatione filij ſuſtinerent graue re-
ram diſpendium; quod quantum eſſe debeat arbitrio iudi-
cis reſinguitur ex Covar. in ſeq. num. 14. Octauam, ſi non re-
demit patrem captiuum. Nonam, ſi impedimento ſit, ne pa-
ter faciat teſtamentum. Decimam, ſi ſine facultate patris ver-
ſetur cum arenarijs ſeu mimis: cum pater ipſus non fuerit il-
lius conditionis. Undecimam, ſi conuerſetur cum maleficijs
ſeu incantatoribus. Duodecimam, ſi habuerit rem cum v-
xore patris, ſeu cum nouerca ſua, vel cum euſdem patris cõ-
cubina. Decimam tertiam, ſi filius fuerit hæreticus, cum pa-
ter ſit Catholicus. Vltimam, ſi filia fornicata ſit; cum paren-
tes vellent pro ſuo poſſe, eam dotare, niſi eam maritare ne-
glexerint vltique ad 25. annum: quæ verba ſunt memoratæ
gloſſa. Cui adde, ex Sylueſt. in verbo Hæreditas 2. num. 7. ſub ſin.
quod ſi mater meretricis fuerit, ipſa non poſſit ob meretriciũ
exheredare filiam: poſſit vero pater etiam ſi luxurietur. Ad-
de etiam quod ſi filia quæ fornicata fuerit, poenitentiam ege-
rit, pater illi teneatur præbere alimentum, & dotem, vt habet
Sylueſt. in verb. Dos, q. 3. in fine.

Omnes autem hæc quatuordecim cauſe locum habent
tam in maribus quam in fœminis præter vltimam, quæ tan-
tum habet locum in fœminis: & tertiam quæ tantum in ma-
ribus: eo quod fœmina fideiubere non poſſit prout Sylueſt.
notat Hæreditas 2. num. 3. ex lege 1. & 2. ff. ad S. C. Velleianum.
Item aliqua ex eis ſunt (vt patet ex Authentica cit. ſuſtium
autem perſpeximus) propter quas filius poteſt exheredare
patrem: nimirum 4. 5. & 6. item 8. 9. 12. & 13. quibus in eod. §.

Hæc octava adiungitur: si pater tentauerit interficere uxorem filij.

38. Quatuor vero obseruanda sunt circa eandem causam. Primum est: si alix occurrant, omnes sub illis intelligi: quatenus fuerint maiores ipsis & grauiores, vt multis citatis tradit Couar. in cap. Raynutius. De testam. in prin. num. 16. Secundum est, per ingressum religionis auferri omnem causam ingratitudinis, tam filij quam patris; & ex cap. fin. 19. quæst. 3. quod contra Alciat. & Balduinum optime defendit Couar. ibid. num. 20. & 21. Tertium est, si filius post ingratitudinem egerit penitentiam reconciliatusq; fuerit patri, ipsum non debere à patre exheredari, si nõ dum exheredatus est: quod si iam exheredatus sit, exheredatio locum habebit etiam in foro externo, nisi expresse reuocetur. De qua re ibidem Couar. num. 17. & 18. Quartum est, quod habet Azor in 2. part. suæ Summæ, lib. 2. cap. 3. quæst. 6. in fine; tales causas nõ sufficere ad neganda alimeta filio illis indigenti simpliciter. Ratio est, quia ille non tollunt ius naturale, positum in instinctu homini cum beatis communi, ad alendum foetum suum.

39. Vbi aduerte filium non esse censendum agere simpliciter, cum ipse potest aliunde victum sibi querere ac comparare: vt quando habet sufficientia bona propria, vel vires & robur, vel industriam attemve (nisi hæc dedecet conditionem personæ ipsius) vnde possit si velit victum acquirere, aut certe aliquos alios habere à quibus alatur. In quo, tanquam fundamento, nituntur responsones ad multa dubia quæ Azor persequitur in seq. cap. 4. consistentes in his. Primo, quod pater filium Religionem professum si per iustam sententiam ab ea expellatur, debeat alere, si aliunde non habeat vnde viuat. Secundo, quando rem aliquam certam loco alimentorum à patre assignatam, filius ipse sua sponte cõsumpsit ac dissipauit, culpam ipsius nõ impedire quominus simpliciter egerit alimenta pater præbere debeat: quia inde nõ cessat lex, quæ de æquitate naturali pater debet alere filium in extrema, aut graui necessitate. Tertio, si filius cesserit iure alimentorum, quæ ipsi à patre debentur (quantumcunq; iuramento firmarit cessionem) ac postea ad egestatem extremam, vel grauem deuenierit, patrem teneri alimenta ei dare, non obstante iuramento interposito, quod intelligendum est in repositum esse cum hac tacita conditione, nisi necessitas extrema urgeat, vt argumento est, quod nemo approbet talem cessionem vrgeri, vel fieri tunc temporis, cum filius inopia egestateq; premittitur graui, aut statim ad eam deuenturus videretur.

40. Alia ad hunc locum spectantia quæ idem Azor sub finem eiusdem 4. cap. & in seq. cap. 5. persequitur, sufficiunt completi aliquot documentis. Primum est: patrem æs alienum contractum à filio ad se alendum, tenere soluere tanquam suo nomine contractum. De quo iam dictum est antea. Secundum est: filium qui aliunde alitur, si quid à patre accipiat tanquam liberaliter donatum, non teneri illud restitueri. Tertium est: alimeta præstanda filio, debere talia esse, qualia ipsum decent, conditione eius spectata, ex ætate, nobilitate, & professione ipsius: ac etiam instituto, more, ac consuetudine patriæ in qua degit. Quartum est: eodem iure naturali quo parentes filiis, auos, ceterosq; ascendentes debere alimenta præbere nepotibus & neptibus, cum pater & mater defunt. Quintum est: cum matrimonia debeant esse libera, patrem non posse bona conscientia filix alimenta seu dotem negare eo nomine, quod nupserit sine suo consensu, nisi nuptias iniert in indignas, viles & ignominiosas, aut repugnantes sacris canonibus iuribusve Ecclesiæ. In quo casu naturali æquitati consentaneum est seueritati vti, ad familiæ perturbationem atq; odia & dissidia quæ inde oriri solent, vitanda. De hoc plenius idem Azor in præced. cap. 2. q. 7. & 9. sed ipsum spectat proprie ad tractatum de matrimonio.

Sextum est, obligationem parentum alendi filios etiam spuriõs, transire ad heredes ipsorum: similiterq; ad alios ad quos ex donatione vniuersa bona illorum peruenerunt: non item ad illos ad quos peruenerunt ex emptione. Fiscum autem ad quem eadem bona peruenerunt ob parentum crimina, teneri saltem vitæ necessaria filius relinquere, cum debeantur eis de iure naturali: nec insones filios ob patris crimen priuare talibus, sit æquitati naturali cõsentaneum. Hoc plenius idem author tractat in cap. 6. quæst. 5. & 6.

Septimum est: quando filius potest absq; dedecore ali à parentibus, peccatum esse cum obligatione ad restitutionem expensarum, exponere illum nutriendum in hospitali domo; nam hospitalia instituta sunt tantum in subsidium pauperum. Quæ etiam de causa is qui filium quem alere potest, exponit ad vitandum dedecus & in famiam quamuis excusari possit à peccato, non excusatur à restitutione expensarum factarum in eo alendo. De qua re Azor ipse plenius in quæst. 7. & not alias cum de restitutione. Quæ in reliqua parte eiusdem quinti capituli peculiariter de matre ille habet, & pluribus sequentibus capitulis, de diuersis filiorum generibus erudite tractat, ei qui vult apud ipsum videnda possumus relinquere: vt non adeo necessaria ad nostrum institutum.

SECTIO POSTERIOR.

De parentum obligatione ad filiorum educationem.

41. AD duo reuocari diximus quæ parentes debent filiis; de priori hæcenus. Quod attinet ad posterius, nempe ad bonam educationem, notandum est teneri parentes per se vel per alias personas honestas, bonis moribus filios institueri, atq; adeo spiritalem ipsorum salutem primo, principaliter curare: cauendo ne occasiones peccati mortalis habeat, corrigendoque delinquentes, nec sinendo ipsos duci suis affectibus: atque procurando, vt præcepta quibus adstringuntur, siue Dei, siue Ecclesiæ teneant, eaque obseruent; atque orationem Dominicam cum saluatione Angelica, symbolumq; Apostolorum addiscant, prout Nauar. monet in tract. De oratione, cap. 3. num. 20. congruenter cap. Vos ante omnia, de consecr. dist. 4.

42. Debent quoque abstinere à nimia seueritate erga filios, ne illos ad indignationem prouocent, ex cap. 3. Epist. ad Coloss. Quamquam si ab eis aliqua commissa sit culpa, quæ necessario castigacionem & obiurgacionem requirit, cauere debent ne quid liberis dissolutis, per indulgentiam remittant; vt circa finem explicationis huius præcepti monet Catechismus iussu Concil. Trident. editus. Videri potest Diuus Anton. 1. par. tit. 14. cap. 4. §. 6. versu Debet tertio. Quamuis autem vt recte Socus docet lib. 5. De iust. & iure, quæst. 2. art. 1. patres non possint occidere filios, vel mutilare, aut vulnerare: tamen possunt in castigacione (dummodo id sit ad ipsorum vilitatem) vsque ad verbera procedere, vt post D. Thom. 2. 2. quæst. 65. art. 2. habet Syluest. in verbo Vxor, quæst. 3. & in verbo Percussio. Debet autem esse moderata verberatio, vt ibid. addit Syluest. si que percussio atrox fuerit, peccatum erit mortale, ex Soro in sequen. art. 2. Non est vero talis censenda illa, ex qua non imminet notabilis læsio, etiam si facta sit aliqua excoꝛiatio.

Insuper debent parentes dare operam ne filij prauæ consuetudini assuescant, & ne malos habeant magistros, aut alios cum quibus, siue domi siue foris versentur. Corrupt enim (vt dicitur in priori ad Corinth. h. cap. 15.) mores bonos, colloquia praua. Neitem otio torpeant, quando quidem ex Ecclesiast. cap. 33. multam malitiam docuit otiositas. Debent præterea seiplos præbere liberis magistris virtutis, æquitatis, continentix, & sanctitatis, vt citatus Catechismus habet in eodem loco, adeoque illud maxime curare ne malo suo exemplo illi deprauentur: in quo grauissime peccarent. Vide tradita à D. Antonino in memorato §. 6. versu Quarto debet. Illud vero inter cætera turpissimum est in educatione filiorum, si parentes præpostera illis consilia præbeant, illosque ratione aliqua inducant ad peccata. Atque ex his deduci possunt aliqua in particulari in quibus parentes delinquant, qualia sunt: tum alia, tum quæ proponuntur à Nauar. in Enchir. cap. 14. num. 18. spectantia ad licentiam à parentibus permissam suis liberis in vano cultu corporis proprii, & in turpi cõuersatione cum aliis.

43. Addendum est autem obiter iuxta ea quæ Azor habet in 2. part. suæ summæ lib. 2. cap. 4. quæst. 17. & 18. patrem teneri in conscientia, sumptus & expensas facere, vt filius det operam literis: quibus cæteri patris conditionis, more patrio erudiri informariq; solent, nec filium ipsum patre mortuo dum inter fratres paterna hereditas diuidetur, teneri eandem expensas referre, & in legitimam suam computare: quoniam hæc iudicantur à patre gratis ac liberaliter factæ, nisi alicunde

constaret quod ipse voluerit, ut filius in partem suae legitime eas haberet.

CAPVT IV.

De obligatione ad inuicem parentum, coniugum, & ac filiorum, seu fratrum.

S V M M A R I V M.

- 44 Obligatio inter virum & vxorem praesertim ad subiectionem & reuerentiam mutua.
- 45 Aliquot modi quibus vxor contra talem obligationem mortaliter peccat.
- 46 Explicatio difficultatis: An vxor tentatur sequi virum mutantem domicilium.
- 47 Modi quibus vir peccat mortaliter contra propositam obligationem.
- 48 Obligatio alendi vxorem.
- 49 Obligatio fratris subueniendi fratri, & filii ipsius.
- 50 An ea possit impedire in illo religionis ingressum, explicatur distinctio.

44. **C**VM vir & vxor indiuidua vitae consuetudinem societatemque inean ex l. i. ff. de ritu nuptiarum, & ex cap. Illud, De praesumptionibus, efficiuntur duo in carne vna, ex cap. 19. D. Matthaei, dubium non est quin debeant non tantum interno actu, sed externis etiam amoris signis se inuicem honorare, propriisque defectus mutuo tolerare, ac sibi subiectionem & reuerentiam mutua exhibere: potissimum autem vxor viro: quia licet hic in illam non habeat dominium politicum: habet tamen dominium quoddam naturale, secundum quod superior illius est atque caput, prout ab Apostolo dicitur in priori ad Corinth. cap. 11. Ad quod facit quod prima mulier formata sit non de pede, quia non debet esse ancilla, nec de capite, quia non debet esse domina: sed de latere tanquam socia data viro suo, vt ex Magistro sententiarum habet D. Anton. 3. part. r. tit. 14. cap. 9. §. 1. versu, De conuersatione coniugatorum. Et quamuis quod ad debitum coniugale attinet, ea ius aequale habeat cum marito (vt enim vxor potestatem sui corporis non habet: sed vir: ita nec vir potestatem sui corporis habet, sed mulier, ex Apostolo in preced. cap. 7.) id tamen non impedit, quominus in aliis, praesertim ex gubernatione domus, ius superioritatis penes maritum relideat, ex D. Anton. in initio citati paragraphi. Quocirca si vir vxori debeat reuerentiam, eandem vxor viro multo magis praestare tenetur. Cuius rei egregium exemplum dedit B. Virgo ex D. Luca cap. 2. sub finem, cum filium reperiens in templo dixit: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego, &c. praeposuit enim sponsum honoris gratia. Sara item cum de marito suo Abraham ageret, vocauit illum dominum: inquit, Et Dominus meus vetulus est, Gen. 18.

Efficitur praeterea ex dictis vxorem teneri obediri viro in iis in quibus ipse superior est: qualia sunt quae pertinent ad bonos mores & familiae gubernationem: quod notat Nauar. in Enchir. cap. 1. 4. num. 20. Ad quod faciunt quae ex D. August. habentur apud Gratianum in cap. Est ordo, in cap. Haec imago, in cap. Satis in cap. Mulier, & ex D. Hieronymo in cap. Cum caput, 33. quae 5.

Obligatio vxoris erga virum.

S E C T I O I.

45. **A**Tque his congruenter, pro praxi in particulari dicendum videtur, quod ad vxorem attinet, in ordine ad virum eam peccare mortaliter, si debitam huic subiectionem praestare contemnat: aut in re graui non obediat praecipienti aliquid eorum in quibus ipse est superior: aut si suis rixis ac verbis maritum prouocet ad blasphemiam, sciens, aut scire debens ipsum ex talibus, taliter prouocatum iri: haec Nauar. habet in cit. num. 20. vers. 6. & 7. Quibus adde si maritum peruiat, nisi id faciat defendendo se cum debita moderatione, illoqui enim grauem illi infert iniuriam ob superioritatem. Sequitur etiam ex praedictis, quod cum ad virum pertineat gubernatio domus, rerumque administratio, peccet vxor si contra expressam vel tacitam voluntatem illius, aliquid noabile expendat, etiam in elemosynis: nisi paraphernalia, id

est, bona aliqua ultra dotem habeat, vel artem multum lucrifera, vt loc. cit. expressit D. Anto. & explicuimus tractantes de elemosyna in lib. 4. num. 276.

Sed petes: An mortaliter peccet vxor, si virum suum nolit sequi cum ex vna ciuitate migrat in aliam, in qua vult eam ducere, mutando domicilium. Ad quod responderet affirmatiue, iuxta ea quae tradunt in verbo vxor Syluest. quae 3. Armilla §. 6. Tab. quae 2. Nauar. in Enchir. cap. 1. 4. num. 20. vers. 5. & Couar. cum aliis in Epitome 4. Decretal. pari. 2. cap. 7. in prin. p. nu. 5. Intellige autem nisi maritus fecisset antea pactum cum vxore de domicilio non mutando. De qua re dicitur plenius in seq. lib. 31. num. 309. & 310. Haec quae quoad vxores in ordine ad viros dicta sunt.

Obligatio viri erga vxorem.

S E C T I O I I.

47. **Q**UOD vero ad maritum spectat in ordine ad vxorem, ex supradictis conueniens est peccare mortaliter maritum (quod Nauar. expressit in cit. cap. 1. 4. num. 19.) qui indifere te & sine causa valde rationabili, percutit vxorem, et si negandum non est quin si huius defectus id postulent, maritus qui caput est illius, ex priori ad Corinth. cap. 11. possit vsque ad verbera in vxoris castigatione procedere: iuxta ea quae tradunt D. Anton. 3. part. r. tit. 14. cap. 9. §. 1. ver. Secundo modo debet, & in verbo Vxor, Syluester quae 3. Armilla §. 2. & Tab. quae 2. Ait autem Sotus in 5. de iustit. & iure, quae 2. art. 2. ante solutionem argumentorum: quod nisi grauis urgeat necessitas dedecus sit viro, adeoque nefas, tali iure vti. Curandus enim est vxorum honor, nec ad castigationem veniendum est, nisi tales sint earum mores, vt recta ratio dicat, ipsas esse puniendas. Rursus conueniens est mortaliter peccare maritos, si aspere tractent vxores tanquam seruas (quod Nauar. habet in eodem num. 19. vers. 3.) atque efficiant iniuriis de se captis ad infamandum, etiam si ipsi non habeant infamandi animum: si quidem sequatur infamia, vel probabile illius periculum. Item animo inferendi illis notabilem iniuriam, furibunda verba contra eas proferant: quantumuis ea non sint iniuriosa sua natura, multo magis vero si talia sint quae laedant ipsarum honorem, & innuant fidem violatam.

Amplius mortaliter peccat viri qui absque legitima causa vxores impediunt, at occantque ad piis exercitiis, quae ipsae solent facere sine prauidicio eiusdem viri & administrationis domus: aut etiam ab obseruatione praecceptorum suae Dei sive Ecclesiae, vt g. ab audiendo sacro diebus festis, a communionem in Paschate, &c. Quod etiam Nauar. loco cit. ver. 1. expressit. Idem iudicium est, si nolit vxorem alere, iuxta Syluest. in verbo Alimentum, quae 1. vers. 3. & D. Anton. in memorato §. 1. ver. 1. Quod intellige, nisi ex impotentia excusetur: vt D. ipse Anton. admonet. Intellige etiam, quod Thomas Sanchez in lib. 9. de matrimonio, disp. 4. quae 2. tractat. alius abunde citatis, nisi vxor propria temeritate recedat a confortio viri, sine huius culpa. Nam vxor debet esse in viri obsequio, ex cap. Haec imago, 33. quae 5. Vnde si obsequium debitum praestare nolit, non accipiet alimentum sibi debitum. Quod si vxor recedat culpa viri, vt ob ipsius fauoriam, alenda est ab illo: quia cum tunc non vxoris, sed viri culpa tribuendum sit, quod illa non sit in huius obsequio, perinde censendum est, ac si reuera esset in obsequio. Quod si vtriusque culpa sit, addit memoratus author ibid. num. 24. attendendum est, cuius sit vltima, vt si vxor culpa quidem sua recessit, sed penitentia ducta redit ad virum, is nolendo eam recipere causam dare censetur separationi, & ideo teneri ad alimenta. Item si vxor inculpata quidem ob mariti fauoriam recessit, sed maritus ei cautionem sufficientem offert de securitate in posterum suavis tractationis: ita vt prudentis iudicio non habeat causam iustam recusandi oblatam conditionem, ipsaque nihilominus recusat: ei vir extra confortium suum existenti, non tenebitur alimenta tradere. Intelligi adhuc idem debet nisi dos promissa sit, nec soluta. De qua re idem Sanchez plenius in sequent. disput. 5. De eadem autem commodior locus dabitur in seq. lib. 31. qui erit de matrimonio.

Obligatio